8.
ROČNÍK

ORA ET ARS - SKALKA 2015

PREAMBULA SYMPÓZIA

ORA ET LABORA • Most, ktorý preklenul hranice storočí • V. a VI. storočie: z chaosu zániku k poriadku a Svetlu • Architekt v Monte Cassino kreslil pre Európu • Svätý Benedikt • Potom benediktíni • V XI. storočí: Na Skalke pri Trenčíne pustovník Beňadik s učiteľom Svoradom-Andrejom • V XIII. storočí benediktínske opátstvo • Misia obnovujúca dobro Evanjelia i dobro slovenskej kultúry • Kultúry národa, ktorý už vtedy prispieval svojou hrivnou ku kultúrnemu bohatstvu Európy • Svetadielu, ktorý je dnes opäť v pohybe • V Európskom dome sa byty národov už takmer zjednotili • I nanosili do nich nábytok • Napriek tomu autentický európsky duch akoby zostal za dverami • Bohaté spektrum umenia dáva príležitosť pootvoriť dvere • Ponúkame preto myšlienku výtvarno - literárneho sympózia k pocte a k podpore odkazu Skalky • ORA ET ARS •

VERNISÁŽ
7. ročníka sympózia
ORA ET ARS
SKALKA 2014
Areál kláštora
na Veľkej Skalke
• • •
19. júl 2014

ISBN 978-80972021-5-6

Mgr. Richard Rybníček

primátor mesta Trenčín

Vážení účastníci sympózia,
milí návštevníci Skalky,

som rád, že dnes už nikto nespochybňuje výnimočnosť podujatia, ktorého ôsmy ročník práve prežívame. V našom meste sme naň hrdí a hlboko si vážime ideu, ktorá viedla pred rokmi k jeho vzniku.

Umelecké výtvarné a literárne diela, ktoré tu na Skalke a v Trenčíne vznikajú, považujem za obrovský prínos a pozitívnu reklamu jednak najstaršieho pútnického miesta na Slovensku, a rovnako tak i mesta Trenčín. Aj preto patrí medzinárodné výtvarno-literárne sympózium ORA ET ARS SKALKA k hlavným kultúrnym podujatiam mesta.

Pre mňa osobne je sympózium a najmä jeho slávnostná vernisáž v júli jedným z vrcholov leta. Vždy sa na tieto stretnutia veľmi teším. Napĺňajú ma duchovnou silou a obdarúvajú čistotou myšlienok. Tu vždy oživím svoje emócie a nechám im voľný priechod. Pri práci s číslami a technickými dátami totiž musíme byť často veľmi praktickí, strohí a technokratickí, vtedy majú emócie červenú.

Ale potom prídeme na miesto starobylého benediktínskeho kláštora na Skalke a zrazu nás tie múry objímu neobyčajnou vľúdnou atmosférou. Umelci často hovoria o nesmiernej inšpirácii a sile tohto miesta. Pre nás, ktorí tam v čase vernisáže prídeme, je ešte navyše niekoľkokrát znásobená ich čerstvo vytvorenými výtvarnými a literárnymi dielami.

V mene svojom i v mene obyvateľov Trenčína

s úctou a poďakovaním

Richard Rybníček
primátor mesta Trenčín

ÚČASTNÍCI

- ***Výtvarná sekcia:***
  Česko:
  - ***Vladimír Zálešák, Uherské Hradiště***

  Poľsko:
  - ***Eugeniusz Molski, Nowy Wiśnicz***
  - ***Adam Faglio, Nowy Wiśnicz***

  Slovensko:
  - ***Ilja Holešovský, Trenčianska Teplá***
  - ***Martin Kellenberger, Bratislava***
  - ***Vladislav Malast, Bratislava***
  - ***Ladislav Moško, Trenčín***
  - ***Radka Šidlová, Dolná Breznica***
  - ***Jana Zaujecová, Lehota pri Nitre***
  - ***Jozef Vydrnák, Dubnica nad Váhom***

- ***Literárna sekcia:***
  Slovensko:
  - ***Štefan Bučko, Bratislava***
  - ***Rudolf Dobiáš, Trenčianska Teplá, časť Dobrá***
  - ***Mila Haugová, Bratislava***
  - ***Daniel Hevier, Bratislava***
  - ***Erik Ondrejička, Bratislava***

- ***Fotograficko-literárna sekcia:***
  - ***Jan Tluka, Trenčín***

- ***Kurátor sympózia i výstavy po sympóziu***
  - ***PhDr. Marián Kvasnička, historik a znalec umenia***

- ***Miesto konania sympózia:***
  - ***Areál Malej a veľkej Skalky pri Trenčíne***

- ***Termín konania sympózia:***
  - ***15. až 21. jún 2015***

- ***Hlavný organizátor:***
  - ***Mesto Trenčín***
- ***Spoluorganizátori:***
  - ***Trenčiansky samosprávny kraj***
  - ***Trenčianske osvetové stredisko***
  - ***Farský úrad Skalka nad Váhom***
  - ***Beňadik, n. f.***
  - ***T-VIA, o. z.***

Ing. Jaroslav Baška

predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja

Trenčiansky kraj je miestom, ktoré je bohaté na hrady, zámky, prírodné krásy, minerálne pramene, dobré jedlo, pohostinných ľudí s pestrými ľudovými tradíciami. Mnoho miest vie zahraničného, no často aj domáce návštevníka prekvapiť špecifickou atmosférou a výnimočným pocitom z jeho návštevy. K takým miestam bezpochyby patrí aj trenčianska Skalka. Len kúsok od mesta, rušných ulíc a sídlisk ponúka pokojné zákutie, príjemný chládok a upokojujúce ticho. Verím, že neopakovateľný pocit z toho pútnického miesta a jeho podnetné pôsobenie na všetky zmysly človeka sa stali základom inšpirácie pre umelcov, ktorí sa v jej priestoroch v rámci sympózia ORA ET ARS stretávajú už po ôsmykrát.

Diela, ktoré každoročne vzídu z pier a štetcov domácich aj zahraničných umeleckých majstrov, hmatateľne odrážajú energiu prastarého pútnického miesta. Tú počas sympózia dokážu neraz premeniť na pestré slová, výrečné farby a tvary. S výtvarno-literárnym sympóziom sa spájajú mená významných literátov či maliarov, ktorí sa o tvorivého ducha priamo na Skalke delia a vzájomne inšpirujú s tými, ktorí sú ešte len na začiatku svojej umeleckej cesty. Trenčiansky samosprávny kraj spoločne s Trenčianskym osvetovým strediskom, ktorého je zriaďovateľom, rád a hrdo podporuje tento výnimočný nápad už od jeho začiatku.

Inšpiratívne prostredie v kombinácii s emóciami prítomných umelcov podčiarknuté vynaliezavosťou organizátorov spôsobilo, že o sympóziu ORA ET ARS je počuť čoraz viac a čoraz ďalej za hranicami nášho kraja a našej republiky. Ako trenčianskeho župana ma úprimne teší, že priamo v srdci krajského mesta vznikol projekt, ktorý svojím rozmerom oslovuje širokú verejnosť, no zároveň svet konzumu a materiálnych hodnôt necháva ďaleko za svojím chrbtom. Teším sa, že sa tradične v júni môžeme stať jeho súčasťou. Literátom, výtvarníkom aj sochárom prajem pestrú hru s farbami, emóciami a duchovným posolstvom tohto miesta. Návštevníkom, ktorí sa prídu presvedčiť o inšpiratívnej sile tohto miesta na prezentáciu diel po skončení sympózia, želám nevšedný estetický a umelecký zážitok.

Ars et ora – krása, schopná zjaviť Boha

Ak v duchu Ora et ars je modlitba v jej najširšom a najhlbšom ponímaní inšpiráciou umenia, platí aj naopak, že skutočné umenie sa stáva modlitbou, miestom stretnutia človeka s Bohom. Tak sa stáva aj cestou zo závozu vyprázdňujúcej kultúry konzumu a života, otráveného atmosférou kybernetickej virtuálnej reality. V nihilistickom vzťahu k svetu je krása ponímaná sama v sebe. Ako vidno, oddelením od bytia sa veľmi rýchlo vzďaľuje aj od pravdy a dobra. V tejto bytostnej osamelosti sa „páči" morbídnou príťažlivosťou deštrukcie, zla, hrôzy a všetkého, čo protirečí životu.

Už pred viac ako sedemdesiatimi rokmi Ladislav Hanus vo svojej *Rozprave o kultúrnosti* (1943) stanovuje presnú diagnózu, jej dôsledky i terapiu: „S pretrhnutím metafyzických koreňov, s rozkladom novovekého indivídua súvisí aj úpadok priateľstva. S roztrhaním organických spoločenských pút, s atomizovaním ľudstva súvisí aj veľká osamelosť súčasného človeka. (...) Vnútorná stavba kultúrnosti si zvnútra vytvára život vo všetkých vzťahoch. Kultúrny človek kotví v duchu a všetky jeho vzťahy majú duchovný základ. Jeho stanovisko je bytostný univerzalizmus. Do svojej šírky pojme všetku skutočnosť sveta." Sebazáchovný a sebaobrodný dynamizmus je vpísaný ako imunitný systém ducha do samotnej ľudskej prirodzenosti. To je zdrojom aj Hanusovho teologálneho optimizmu: „Skaza však nikdy nie je totálna. Zo zdravých zárodkov sa dvíha nový nápor k svetlu. Z ďalekej perspektívy sa ukáže, že aj zlo a zdanlivo deštruktívne malo svoj zmysel, ba poslanie. Bola to skúška na osvedčenie dobra."

Ako hovorí Giuseppe Mazzini, kto nedokáže pri pohľade na hviezdnu noc povzniesť pohľad k Bohu, je buď príliš nešťastný, alebo príliš vinný. Postmodernému človeku sa práve symbolická reč krásy, ktorá cez konečné zjavuje nekonečné, stáva cestou návratu. Ján Pavol II. v pamätnom *Liste umelcom* hovorí: „Takéto oduševnenie potrebujú ľudia dneška a zajtrajška, aby mohli čeliť a zvládnuť rozhodujúce výzvy, črtajúce sa na horizonte. Tomuto oduševneniu treba pripísať, že ľudia sa po každom zmätku môžu opäť vzpriamiť a znova pokračovať vo svojej ceste. Práve v tomto zmysle sa v hlboko intuitívnom poznaní povedalo, že *krása zachráni svet*. Krása je šifrou tajomstva a poukazom na večné. Ona je pozvaním vychutnávať život a snívať o budúcnosti." (čl. 16) Je obdivuhodné, v akej syntónii sa s prorockou predvídavosťou vyjadruje na tú istú tému Ladislav Hanus vo svojom diele *Človek a kultúra*: „Stvorenie nie je zakľúčeným dielom. Stvoriteľ ustavične pracuje, tvorí ďalej. V tomto diele je človek Božím spolupracovníkom. Preto, a jedine preto je i dielo človeka „tvorbou". Aj človek opravdivo „tvorí". Možno teda v oprávnenom zmysle hovoriť o kultúrnej tvorbe, keďže človek, keď tvorí, tvorí význačne, v kultúre. Tento teologický súvis treba aj v prítomnosti zdôrazňovať."

Krása, vzbudzujúca obdiv a vedúca ku kontemplácii, patrí k prirodzenosti človeka. Ako hovorí filozofická tradícia, krása je „žiarivá". Priťahuje, fascinuje, hovorí o živote a zároveň ho sprostredkúva, oživuje človeka tým, že ju vychutnáva. Patrí k samotnej podstate človeka, že krása ho priťahuje, že po nej túži. Krása ako nič iné je schopná hovoriť nám o nás samých i o Bohu práve vďaka svojmu úzkemu spojeniu s citlivosťou, predstavivosťou, emóciami. Ako poznamenáva už sv. Augustín, len vnútorný pohľad je schopný uchopiť harmonickú proporčnosť, typickú pre krásu, a to vstúpením do seba samého. Krásu nemožno obmedziť na viditeľný svet. Vidieť krásu podľa H. G. Gadamera neumožňuje svetlo slnka, ale svetlo ducha. Túto základnú dimenziu človeka nikdy nemožno úplne vykoreniť z ľudského srdca, ako sa o to pokúša povrchná konzumná kultúra. „Ľudstvo môže žiť bez vedy, môže žiť bez chleba, ale bez krásy by žiť nemohlo, lebo by sme na svete nemali čo robiť. Tu spočíva celé tajomstvo, tu sa ukrývajú celé dejiny. Krása človeka zasahuje, a práve tým ho povoláva k svojmu poslednému cieľu; dáva ho do pohybu, napĺňa ho novou nádejou a dáva mu odvahu žiť do hĺbky jedinečný dar ľudskej existencie," povedal Bendikt XVI. pri stretnutí s umelcami 21. novembra 2009.

Umenie teda nie je len nejakou luxusnou nadstavbou ľudského života, ale jeho základom, ako aj kotvou nádeje. „Civilizácia železa a umelej hmoty je ako náhrobný kameň nad starobylými tradíciami. Milovníci kultúry a umenia sa podobajú ženám, plačúcim nad Ježišovým hrobom. Avšak, ako vždy v dejinách, vždy tu budú umelci, ktorí budú niesť posolstvo nedeľného rána. Od nich sa očakáva vzkriesenie tradície, nie tej zostarnutej a zoslabnutej, ale čerstvej a plnej radosti," hovorí M. I. Rupnik.

Vladimír Zálešák • *Kláštor*, akryl na plátne, 70 x 100 cm, 2015

Vladimír Zálešák • *Polný kríž I., II.*, akryl na plátne, 2 x (70 x 50 cm), 2015

Kardinál C. M. Martini v miléniovom pastoračnom liste nazvanom otázkou „Aká krása spasí svet" dokazuje, že veľké okamihy Kristovho života boli „zjavením božskej krásy, ktorá zachraňuje človeka". Schopnosť vidieť odlesk Božej krásy v stvorení zachraňuje aj celý vesmír, aby sa stal tým, na čo bol stvorený – príbytkom Boha medzi ľuďmi. Keď budeme vo všetkom vidieť Krista, všetko bude krásne, priesvitné, zjavujúce Boha. Platí to teda obojstranne – aj svätosť zachraňuje krásu, kultúru, a tým aj svet. Podľa Tomáša Špidlíka „kultúra ako bohoľudská obsahuje dvojitý prvok: prvok večný a prvok pomíňajúci. Rozdelenie týchto prvkov vedie nevyhnutne k úpadku kultúry".

Poslaním umenia je čerpať z ontologickej krásy, rozvíjať ju a otvárať pre ňu oči druhým ľuďom. M. I. Rupnik vidí umeleckú tvorbu ako vznešené poslanie: „Umelec spoznal svoje poslanie v napomáhaní pôrodu Pravdy ako Lásky, ktorá sa rodí zo všetkého jestvujúceho. (...) Ako pôrodníčka napomáha proces pôrodu, tak má umelec pomáhať veciam, aby zjavovali krásu." V tejto línii argumentuje aj Ján Pavol II.: „Krása je akoby viditeľným výrazom dobra, tak ako dobro je metafyzickým predpokladom krásy. (...) Voči svätosti života, voči zázraku vesmíru je obdiv jediným primeraným postojom. (...) Krása je šifrou tajomstva a poukazom na večné." Kristus si chce privlastniť všetky kultúry sveta. Každej z nich, všetkej poézii a umeniu musí preto byť možné dať kristologický zmysel. To je aj jediný spôsob, ako určitú kultúru zachrániť. A zakončiť môžeme opäť slovami Ladislava Hanusa: „Kultúra svoje dielo vykonáva tým, že veciam aj celému svetu dáva novú formu. Tá je duchovného rázu. Veci sveta tak, ponad svoju schopnosť, sú pozdvihnuté do vyššieho, spirituálneho poriadku. (...) Kultúra chce vytvoriť človeku domov. Je to najpôvodnejšia, najhlbšia túžba ľudského vnútra."

Všetky vyššie uvedené myšlienky potvrdzujú, že aj tohoročné podujatie *Ora et ars* je zasievaním semienok nádeje. Umenie a tvorba nie je záležitosťou elít, estetickým doplnkom života, ako sa všeobecne poníma. Má zásadný význam a v súčasnom ohrození človeka ako človeka je aj cestou jeho záchrany.

• • •

Osobná poznámka: Na Skalku som pozeral oknom našej kuchyne od raného detstva cez všetky ročné obdobia. Výjavy zo života sv. Andreja a Benedikta zdobili klenbu opatovského kostola. Keď som ešte veľmi nerozumel omši, dlho som sa na ne díval a vnímal život pustovníkov skôr intuitívne. Tým, že Stará Skalka bola neprístupná, lákala ešte väčšmi našu chlapčenskú zvedavosť, s ktorou sme preliezali múr a za hustým porastom objavovali jej tajomstvá. A pre „históriu" treba povedať, že spolu s partiou opatovských miništrantov sme podnikli prvé kroky na záchranu Skalky. S dobrodružnou odvahou sme osekávali a narezávali stromy, rastúce na múroch, zásah sme starostlivo ukryli, aby sme tak zabránili ich ničivému vplyvu. Som veľmi rád, že práve iniciatívnou Ora et ars sa Skalka stáva znova ako v benediktínskych i jezuitských časoch ohniskom nádeje plnej obnovy.

Marián Gavenda

Autor je rímskokatolícky kňaz, prekladateľ a spisovateľ.
Od roku 2009 je duchovným správcom farnosti Devín.

MALÁ • VEĽKÁ SKALKA PRI • TRENČÍNE
oraetars

Martin Kellenberger • ***Detská modlitba***, akryl na plátne, 70 x 100 cm, 2015

Martin Kellenberger • ***Naše hriechy***, akryl na plátne, 70 x 100 cm, 2015

PhDr. Marián Kvasnička,
kurátor sympózia

Keď pred ôsmimi rokmi začínalo prvé sympózium ORA ET ARS, nadšenci, ktorí boli pri tom, mali na mysli predovšetkým duchovné, kultúrne aj materiálne oživenie a povýšenie významného pútnického miesta a benediktínskeho kláštora. Predstavy o dramaturgii vtedy – a nazdávam sa, že ani dnes – neboli nijako kodifikované. Východiskovým bodom azda bola úvaha, či genius loci, znalosť starých dejov, pustovnícka tradícia, zmysel askézy v nenažratom svete konzumu tvoria dostatočný základ pre nejakú alternatívu k mainstreamovému umeniu sekulárnej doby. Napriek tomu nikdy nešlo o explicitne náboženské či len rýdzo kresťanské zadania na úrovni témy, ideológie, ikonografie. S tým je totiž problém nielen v tvorivej praxi, ale aj v jej filozofickej a umenovednej reflexii. Stačí len spomenúť štúdiu tohto problému v eseji Grahama Greena Paradox kresťanstva, kde sa známy anglický románopisec bráni označeniu za kresťanského či dokonca katolíckeho spisovateľa, tvrdiac, že najskôr chce byť spisovateľom kvalitným v zmysle práce so slovom a fabulačnými konštrukciami, až potom sa vie zmieriť so skutočnosťou, ak čitateľ v jeho postavách nachádza nejaké archetypy napr. zlyhávajúcich kresťanov v konfrontácii s pokušeniami, vášňami a hriechom. Podobným spôsobom sa ešte pred ním vyjadril kardinál Newman najmä v otázke, či do výbavy tzv. kresťanského umenia patria aj obrazy s erotickou energiou, ktorá, podľa neho, je výrazom stvoriteľskej potencie Božej lásky.

Problému sa svojím špecifickým personalistickým spôsobom venoval aj významný francúzsky filozof a neotomistický teológ Jacques Maritain. Vo svojej práci Umenie a scholastika píše: „Ak chcete vytvoriť kresťanské dielo, buďte kresťanom a snažte sa vytvoriť dielo krásne, v ktorom máte celé srdce; nesnažte sa tvoriť „kresťansky". Nepokúšajte sa o nezmyselný zámer rozlišovať v sebe umelca a kresťana. Vždy budú jednotou, ak ste naozaj kresťan a ak vaše umenie nie je od vás oddelené nejakým estetickým systémom. Neoddeľujte svoje umenie od svojej viery. Nechajte však rozdelené, čo rozdelené je. Nepokúšajte sa násilím zmiešavať to, čo život tak dobre zjednocuje. Keby ste zo svojej estetiky učinili článok viery, pokazili by ste vieru. Keby ste zo svojej zbožnosti učinili pravidlo umeleckých činov, alebo keby ste sa starali o to, aby ste na nej založili spôsob svojho umenia, zmárnili by ste ho." V závere týchto pravidiel hovorí aj to, že celá umelcova duša zasahuje a riadi jeho dielo, ale má ho zasahovať a riadiť výlučne umeleckým spôsobom. V tomto umenie neznesie deľbu. V tom umenie, hodné svojho mena, nepripúšťa, aby akýkoľvek cudzí živel sa k nemu pripájal a vplietal do tvorby diela svoj poriadok. Aj preto je podľa Maritaina márne hľadať techniku alebo štýl alebo súbor nejakých pravidiel, ktoré by boli vlastné iba kresťanskému umeniu. Súčasťou Maritainovej tvorivej vízie je srdce plné milosti, to sa však nedá inštitucionálne lokalizovať.

Možno sa pýtate, prečo spomínam práve tento problém. Predovšetkým kvôli akémusi predsudku, že všetci tí, ktorí sú každoročne pozývaní na sympózium, by tu mali vymeniť svoju optiku, svoj spôsob umeleckého nazerania za akési ilustrovanie zbožnosti, ktorá môže byť aj prázdna, aj hraná. Konverzia vždy bolí, podobne ako rast, ktorý súvisí s odvahou. A nikdy nie je na konci. Vždy iba na ceste. Pred ôsmimi rokmi sme sa domnievali, že hľadať na tejto ceste osobného stíšenia, kontemplácie, v prítmí jaskyne, v tekutej a pohyblivej obci sympoziálnych hostí a skupinovej dynamiky či inšpirácie má zmysel. A je skoro podružné, či sa tak deje na úrovni obrazovej konvencie, ktorá nechce byť ničím iným než len dojímavou správou o podobe posvätného miesta, mesta, kraja, alebo prostredníctvom transhistorických a hagiografických súvislostí, spojených s pustovníckou legendou. Tí smelší, ktorí viac než dátam očí veria a načúvajú ponornému hlasu imaginácie, svedčia, že nijaká téma nie je samospasiteľná, ale ani vopred diskriminovaná, dokonca ani téma vyjadrenia neviditeľných pohybov duše, mysle a srdca, napriahnutého k výške v nás. Je to podobné ako s hudbou: v nej sa organizuje istými spôsobmi zvuk. V maľbe alebo vo vizuálnej projekcii sa organizujú línie, plochy, tvary, kontrasty, farebné odtiene a valéry, vecné rezíduá a počítačové sekvencie – no cieľ je rovnaký, aby to znelo. Myslím, že toto je aj hranica medzi kontinuitou a možnou zmenou, ktorá sympoziálnu kolekciu a každoročné skalanské akvizície posunie ešte ďalej.

Už sme predoslali vyššie, že nijaká téma, námet, motív nie sú zo svojej povahy menejcenné ani diskriminované, ani privilegované. Akokoľvek, ich žánrové vnímanie predsa len za istých okolností pôsobí možno viac konvenčne a má menšiu energiu emancipovanej vízie než voľnejšie projekty, ktoré idú skôr pod povrch viditeľného sveta (aj keď zase ani toto nemusí byť vždy kritériom progresu). Dobre je to vidieť v prácach tých výtvarníkov, ktorí sa pohybujú v kánone tzv. veduty, teda umeleckého obrazu alebo akejsi pohľadnice historickej pamiatky či sakrálnej urbanistiky. Nie je to náhodné, veď samotné prostredie ako starej, tak aj novej Skalky s kláštoriskom a pútnickým kostolom nad meandrami rieky Váh hlboko pod bralom vyžarujú svoju malebnú historicitu a sú rozpoznateľným znakom kraja podobne ako jeho historické dominanty či kostolné veže po okolitých obciach. Netreba v tom hľadať nič viac než len tichý obdiv, úžas, akési zastavenie sa nad malebnosťou architektúry v objatí prírody.

Mnohonásobne to platí o konvolúte viacerých kostolíkov, ktoré počas sympózia vytvoril **Ladislav Moško**. Čo je však podstatnejšie: aj keď inšpiračné východisko koreluje s objektívnou realitou, autor sa snaží dať obrazu priezračný estetický poriadok, harmóniu, náladu (neraz v idylickej tonalite zimy). Navyše, ako jeden z mála doterajších účastníkov pestuje tradičnú maliarsku rukodieľnosť, skrátka remeslo vnútorne opreté o sugesciu jeho generačných rovesníkov z okruhu skupiny galandovcov (najmä v duchu a spôsoboch prednesu, v delikátnej forme, v citlivosti na celostný modelačný účinok svetla a oživovanej plochy). Tak sa tradicionalizmus témy spája s modernizmom jej vyjadrenia.

Trochu inou cestou – aj keď stále na žánrovej pôde veduty a krajinomaľby – kráča moravský výtvarník a pedagóg **Vladimír Zálešák**. Popri dvoch poľných krížoch (či ako sa v našom kraji hovorí Božích mukách), ktoré sú akýmisi triangulačnými bodmi posvätnosti okolitého kraja, autorovi učarovala panoráma kláštornej časti skalanského areálu, videného zdola, čím sa hmoty skál, tektonika starých múrov, cesta smerom hore až k vrátam jaskyne, ako aj vegetácia, ktorá ukrýva benediktínsku perlu na Považí, dali do perspektívneho pohybu a bez ohľadu na logiku gravitácie sa expresívne zamerali na vertikalitu. Tento zvláštny spôsob videnia je vykúpený aj akýmsi až akvarelovým traktovaním akrylového média. Kríž v popredí zdôrazňuje hĺbkovú dimenziu, ale drúza kompozície bez zbytočných detailov smeruje k miestu kontemplácie a ticha. Podobným spôsobom poňal aj Novú Skalku, aj keď východiskovým bodom sa stal pohľad od krížovej cesty, teda viac zhora, takže ten vertikálny rytmus sa trochu vytratil.

Vizuálna afinita, blízkosť, malebná konkordancia areálu Skalky a Trenčianskeho hradu či mesta s kostolnými vežami od čias zrodu trenčianskeho výtvarného regiónu tvorila jednu z nosných línií inšpiračného záujmu (platí to zvlášť o generácii nestorov tunajšieho kumštu – Lieskovský, Holoubek, Gross, Udvary, Muszkalay, Hoffstadter, Slavinská). Keramik, sochár a maliar z Trenčianskej Teplej **Ilja Holešovský** sa k tomuto východisku vrátil v dvoch svojich keramických obrazoch. Málokto azda vie, že popri utilitárnej či voľnej umeleckej keramike autor disponuje výnimočným kresliarskym a maliarskym talentom (rád spomínam na jeho promptné, bravúrne, aj keď zdanlivo jednoduché akvarely z Paríža). Čo je však jeho autorské novum, pri keramickej peci, v blízkosti lazúr, glazúr a prežahov našiel spôsob, ako túto vrodenú piktoriálnosť preniesť na plát hliny a prostredníctvom ohňa z neho vylúhovať sugestívny extrakt krajiny s charakteristickými dominantami, a pritom noblesne prekračovať hranice dokumentu. Táto Holešovského piktorialita, obrazovosť, výtvarná energia je zrejmá aj z vynikajúcich variantov Poslednej večere, kde riešil náročný problém viacfigurálnej zostavy v malom priestore a zjednocujúci prvok našiel v bledej glazúre obetného stola. Navyše, týmto autor rozširuje aj tematický rádius sympózia smerom k biblickým námetom.

Druhá ikonografická oblasť, ktorá sa celkom logicky vyprofilovala počas ôsmich ročníkov sympózia, užšie alebo významovo širšie korešponduje s hagiografickou kultúrou a literárnymi pamiatkami pripomínajúcimi legendový rozmer dobovej misie svätých pustovníkov Andreja-Svorada a Beňadika s ich ideálom askézy, modlitby a prostej každodennej práce. Niet divu, že táto tradícia dlhodobo oslovuje nestora sympózia **Eugeniusza Molskeho** z Poľska. Okrem autentickej religiozity sa na tom určite podpisujú aj polonistické filiácie Svoradovej osobnosti. Akokoľvek, Molski opretý o tradíciu ikonopisu, ale aj sakrálnej figurácie barokových majstrov rovnako ako aj o výrazovo mohutnú tradíciu expresívneho modernizmu vytvára svoje opusy bez akejkoľvek piktoriálnej hystérie. Do figurálneho (mysticky tušeného) rámca neváha zapájať insígnie kresťanstva a zároveň aj prostredie v podobe vertikálne dimenzovanej veduty alebo krátkych citátov prírody a krajiny. Tento asamblážový spôsob prepájania motívov je jeho osobnou poctou pustovníckemu odkazu a zároveň víziou aktuálnej potreby spirituality v dnešnom sekulárne definovanom európskom priestore. A čo je najdôležitejšie, vyhýba sa lacnej narácii v prospech rýdzej autorskej výpovede, aká mu je kresebne i farebne v zúženom akorde vlastná.

Ak odhliadneme od zaujímavej veduty starého Trenčína – konkrétne nie častý pohľad z nádvoria farského kostola na stredoveké námestie s dominantou Kostola sv. Františka Xaverského – a od dvoch kompozícií s Božími mukami a ikonografickými prvkami pustovníckej legendy, **Adam Faglio** z Poľska sa po štyroch rokoch (kedy maľoval na sympóziu) vrátil

k postave benediktínskeho rehoľníka ako vzorového typu. Predsa však urobil istý významový posun od niekdajších staromajstrovských figurácií barokového typu: do pustovníckej fikcie vniesol vlastný autoportrét: akoby rozmýšľal o vlastnom živote v koži predkov. Mníšsky habit, kríž v ruke, insígnia benediktínov a výrazová prostota bez formálneho manierizmu – to sú nesporné kvality tejto práce, ktorá je tichou osobnou poklonou ešte vždy (seba)záchovným ideálom modlitby a práce. Asketickej tradícii, ako sa zdá, svedčí aj asketická výtvarná forma.

Vo významovej zóne legendovej hagiografie zostáva aj nádejný objav mladej výtvarnej generácie **Radka Šidlová**. Jej prístup k tejto inšpirácii je však obrazovo výberový, nakoľko zužuje rozprávačskú dimenziu iba na kľúčové symboly askézy, pôstu a osudovej determinácie svätca v nepriateľskom svete. Autorka si ako symboly dejovej línie pustovníckej legendy vybrala orechy, reťaz a orla nad technickou krajinou Skalky. Táto „technickosť" tvorí zaujímavý kontrapunkt k symbolickej rovine aj k obrazovej poetike. Podklad, na ktorom sa symbolický pohyb uskutočňuje, totiž tvoria katastrálne pôdorysy hornej a dolnej Skalky. A tak sa zememeračská abstrakcia zaujímavým spôsobom spojila s fotorealistickým a zároveň – možno práve pre ten kontrapunkt – poetickým obrazom vnútorného života ducha v kláštore. Každopádne, autorka si definovala priestor a spôsob „estetického konfliktu", ktorý sa ukazuje ako produktívny.

Inovatívnym spôsobom k legendickému rámcu pristupuje **Vladislav Malast** vo svojich olejomaľbách. Podobne ako Šidlová si z rozprávačského rámca vybral symbolické motívy orechov (pôstnej stravy pustovníka) a kríža ako bolestivého, zároveň však vykupujúceho údelu. Jeho významová extrapolácia pri reze orecha zachytáva kôru stromu a pri kríži zase štruktúru dreva. Je možno paradoxné, ale prostredníctvom takejto materiality sa mnohokrát dá oveľa lepšie kreovať duchovnosť (ako to exaktne osvedčoval Teilhard de Chardin). Pri treťom obraze išiel autor ešte ďalej, nakoľko porovnal niekdajší život rehoľníkov (v dobovom medailóniku) s aktuálnym výrezom liturgického slávenia, ktorým začína každoročné sympózium. Detail kňazskej ruky a rúcha, motív anjela, liturgický ornament – to všetko tvorí zvláštnu nadreálnu mozaiku kláštornej kultúry a tradície. Pri Malastovi stojí ešte za zmienku spôsob formálnej traktácie témy: východiskom je koláž fotografických záznamov upravená počítačom a až táto tvorí predmet výtvarného spracovania v zmysle klasickej maľby.

Na hranici medzi žánrovou tradíciou a modernitou v kresbe, farbe i forme stojí pomerne solitérny zjav **Jozefa Vydrnáka**. Solitérnosť tu však neznamená osihotenosť, samotu alebo izoláciu, nakoľko Jozefova múza je komunikatívna a sociálne ústretová v zmysle pokoja, harmónie a dobrého ducha. Autor s mnohoživelnou obraznosťou nemá problém s vedutami, krajinkami, hagiografiou, zátišiami, naratívnymi motívmi biblickej proveniencie (tu maliarska kresba Poslednej večere). Poďme ale ďalej: to najdôležitejšie sa vo vyhni jeho imaginatívneho a hravého talentu odohráva v priesečníku kresby a linearity, ktorá sa zriekla ilustratívneho otroctva, a oslobodenej farebnosti, ktorá neimituje lokálny kolorit reálnej veci. Dobre je to vidieť v kaplnke z Trenčianskej Závady, kde vedutovo-krajinársky rámec temperamentne dekomoponuje, pričom zachováva genius loci a najmä emotivitu krásneho miesta. A kolorit v tomto integrálnom pocitovom komplexe (viac významových vnemov naraz pospolu) slúži viac sám sebe, nálade, nie popisnému dokumentarizmu. Dve slobody naraz – ako dokladá Vydrnákov sympoziálny opus – ešte môžu tvoriť estetické manželstvo.

Keď hovoríme o autoroch, ktorí prerastajú limity zažitých a rôzne variovaných tradičných žánrov maliarstva v kontexte duchovných vyžarovaní Skalky a premodleného kláštoriska, nemôžeme si nevšimnúť diela **Martina Kellenbergera**. Miesto pútnického kultu má aj širší rozmer: je to miesto, kde človek reflektuje aj vlastnú duchovnú cestu a zápas. Autor sa zameral na typológiu ľudskej povahy hriešnikov, na to, ako sú popísaní neprávosťami, vášňami a bláznovstvami, ako namáhavo hľadajú cestu k cnosti alebo aspoň k náznaku osobného rastu. Je zaujímavé, že čo ako ťaživá téma, u Kellenbergera nepôsobí depresívne ani frustrujúco. Zmnožené figurácie, tancujúce v jemnom kŕči alebo kľačiace na kolenách, sú naskrze stigmatizované ornamentmi necností, fragmentmi reči a písma, ktoré prestalo dávať zmysel, no veselosť ešte trvá. Naozaj, veselé sú tieto nemoralizujúce výtvarné morality, no (ja to

Jozef Vydrnák • Mariánska kaplnka (Trenčianska Závada), olej na plátne, 40 x 60 cm, 2014–15

tak cítim) za maskami sa dá tušiť korózia dúhovej tolerancie, ktorá sa môže stať novým terorom. Tento významový kontext odľahčujú radostné detské modlitby: imaginácia dieťaťa naozaj vie do svojich prosieb prenášať všetko, živý aj neživý svet, ľudí rovnako ako zvieratá, veci vo svojej pôvodnej posvätnosti.

Francúzsky básnik a teoretik moderny G. Apollinaire kedysi na počiatku dvadsiateho storočia, vidiac papierové koláže Picassa a Braqua, vyslovil pokrokovú doktrínu, že maľovať sa dá čímkoľvek, nielen tradičnými a klasickými médiami. Španielsky maliar a textilný výtvarník A. Tàpies si z tohto posunu spravil osobný umelecký program, keď začal do výrazových prostriedkov zapájať iné ako maliarske hmoty a štruktúry (pintura matérica). Aj toto sa mi vybavilo nad voľnými textilnými kreáciami – objektmi **Jany Zaujecovej**. K svojej čistej duchovnej vízii potrebuje fyziologické a veľmi prírodné materiály – ručný papier, odtlačok textilu (frotáž), nespracované a multiplikované zvyšky liturgických rúch, kusy dreva (z priční kláštorných ciel), dokonca hrdzu ako maliarske médium. Na sympóziu autorka vytvorila jednak voľné obrazy, ktoré veľmi hlboko (teda bez povrchných alúzií) korešpondujú so skalskou legendou svätcov, no najmä pracovala na kláštornej „trilógii" kľúčových miest mníšskeho života – oratória (modlitebne), dormitória (príbytku) a skriptória (knihopisnej dielne a knižnice). Ak podľa niektorých teórií je realizmus v umení iba imitáciou toho, čo objektívne žijeme, jestvuje aj realizmus vnútorného hlasu a vidu, ktorý nepotrebuje barličky viditeľnej reality, aby ju zviditeľnil. To je, nazdávam sa, prípad ako modlitba oduševnenej tvorby Jany Zaujecovej.

Napokon, nie však na poslednom mieste, musíme spomenúť aj tých autorov, ktorí popri umeleckom slove siahajú aj po výtvarnom pokušení. Ich texty sú krásnou súčasťou každoročného katalógu zo sympózia, hovoria samy za seba, takže v tejto „výtvarnej časti" im budem venovať iba kontextovú pozornosť v rámci výtvarníctva. Prvým je básnik a fotograf **Jan Tluka**, ktorý sa vo svojich posolstvách, znakoch a znameniach venuje zdanlivo banálnym štruktúram dlažby, kameňa, pojidiel, no nie kvôli nim samým a ich banálnej materialite, ale preto, že majú silný potenciál poetickej metafory. Ak si odmyslíme, že ide o bežne nepovšimnuté hmotné detaily, vidíme, ako dokážu personifikovať pomerne široký významový a interpretačný priestor ľudskej predstavivosti a zvedavosti (v zmysle Chestertonovho odmietnutia predstavy, že v našom svete jestvuje vôbec niečo nezaujímavé). U **Daniela Heviera** tvorí maľba už temer dve desaťročia súbežnú kreatívnu iniciatívu, ktorá má silné väzby na artbrut, nie však v zmysle expresívnej krutosti, ale v princípe spontaneity a aleatoriky (náhody), ktorá sa zjavuje ako nevyhnutné estetické pravidlo – bez ohľadu na to, čo bolo spúšťačom tohto mysteriózneho pátrania. Napokon počas sympózia sa piktoriálne prejavila aj „osamelá bežkyňa" významovo a duchovne zaťaženej poézie **Mila Haugová**. Verbálny maximalizmus jej poézie sa tu uspokojil s neverbálnym minimalizmom špirály, azda vývoja, bludiska, labyrintu, jaskynnej linky na ceste k svetlu. Každopádne, práve tieto vstupy primárne nevýtvarníkov rozširujú obrazový aj výrazový priestor a mantinely sympoziálnej inšpirácie, ktorej potom nehrozí manierizmus a estetické sebavykrádanie v kánonoch, ktoré nikto nenapísal.

Môj obľúbený autor, židovský mystik Martin Buber vo svojich výkladoch chasidských príbehov, teda príbehov rabínskej tradície z bývalej haličskej oblasti, uvádza aj takýto príbeh. Karavána tiav a ich sprievodcov večer zastane pri akejsi oáze, aby si odpočinula počas noci. Za vodcom alebo majstrom karavány príde učeň, ktorý si nevie rady s aktuálnym problémom: ako uviazať všetkých 20 tiav, keď majú len 19 kolíkov. Majster to však vyrieši elegantne: „Pozri sa," hovorí žiakovi, „ťava zrovna neoplýva inteligenciou, zahraj jej divadielko a uviaž ju iba naoko k nejestvujúcemu kolíku." Žiak tak spravil a ťavy prečkali noc každá na svojom mieste. Ráno sa karavána dala na ďalšiu namáhavú cestu. Onen žiak však zase prišiel za majstrom, že všetky ťavy sa už hýbu, iba tá jedna, fiktívne uviazaná, sa nechce pohnúť. To riešenie mal však majster poruke: povedal žiakovi že asi preto, že ju zabudol odviazať! Ja osobne vnímam tento chasidský príbeh ako podobenstvo o imaginácii, predstavivosti, o tom, že veci vymyslené, vycítené, vytvorené z vlastnej potreby a vnútra sú pevnejšie ako všetky ilúzie vonkajšieho sveta, nech by boli čo ako materiálne, hmotné a objektívne. Chcem povzbudiť všetkých autorov, maliarov, sochárov, kresliarov, hudobníkov, básnikov, spisovateľov, aby vždy mali odvahu odviazať svoju (nie ťavu) imagináciu k väčšej slobode: to, čo potom vytvoria, nebude nikdy menšie, ako sila, ktorú im na to dal Stvoriteľ.

Marián Kvasnička

• • •

Mila Haugová

Pre ORA ET ARS

CLARITAS

„... Ľútosť za čistou trávou
s nežnými hustými steblami...“

Stratené v elektromagnetickom vetre.
Poriadok tajomných pokladov.
Zenové okno (vysoké biele ohraničené).

Sú tu písmená (tie ktoré sú s tebou).
Genotext (oko ktoré vidí všetko).
Totálny svedok vlastného ticha.
Obraz.
Nerast v zemi. Dymový kremeň.

Znežnená záhneda (ochrana).

Pulz pod snehom.

Eremiti vrastajúci do svojej cesty.

(á Ján T. 11. jún 2015)

ORA

Všetko nenájdeme; sme Tvoji
mlčiaci ako husle v stene sme
habkajúci v tme (prsty nad vodou
praskanie ohňa v kĺboch voda sa
cez nás hrnie v snoch) ako je
svetlo Tvoje tak je naša táto
trúfalosť; pýtať sa denne či sú
naše; dve čisté priamky obraz
za sklom... horizont... existuje
naozaj rovnomerný
priamočiary pohyb...?

ARS

... tou stopou ktorou sa odlišuješ: lebo súčasne vo
svojom tele nosíš vášeň a utrpenie ako písanie

ktoré to završuje (skúšať si smrť hovorím) ty
ne-veríš textu modlitby (euchne) ani možnosti

darovania sa pra-písaniu archeológii stopy
kryptogram (porušenie počiatočnej symetrie)

alla prima

oddeľuješ sa do prázdnoty
predchádzajúceho... zememeračka sna...
dve jemné biele čiary nás hodených
do priestoru

VIA

prinútená mlčať: momenty odchádzania:

vidieť skutočné pod brutálnymi činmi skutočnosti.
deti s dospelými krokmi; na asfalte kriedou obkreslené
obrysy postáv; filmy (nevyvolané v tmavých komorách)
miesta spánku; chcieť byť nikde; dokonalá skrytá záh(r)ada
strážkyňa hviezd a nočných letov (blikanie signálnych svetiel)
Andromeda milovaná hmlovina; samota na prázdnej
ploche púšte (letiska).

vidieť ne-uvidené stratených okamihov... vykúpenie... náhody
podstatného; podzemné pohyby rastlín (pohyblivé záhony)...

pozdĺžne rozrezaná žila cesty (k srdcu) sangua (farba)
zaschnutej krvi... na konci každej cesty je kameň...

Eugeniusz Molski • *Benedikt*, akryl na plátne, 100 x 70 cm, 2015

AQUA

... voda sa dvíha v snoch: po členky
po kolená... plecia... zalieva všetky písmená
vety... knihy... modrooké ryby na dne...

obmýva ostré skaly na okrúhle kamienky

ponorím ruku do vody a vyberiem
jeden pre muža s krehkým zápästím
(chce vyriešiť tajomstvo kremeňa)

vidím ako si ho vezme vyhladený vodou
do hladkajúcej dlane a potom zapiera...
zastiera... zaviera... voda v snoch sa
valí cez nás...

pomalé všetko hltajúce zviera...

(12. jún 2015)

Mila Haugová

Pre ORA ET ARS

ANGELO CADUTO

„Každý anjel je strašný.“ R. M. Rilke

za oknom s vlhkou hviezdou
so srieňom a ľadovým konárom
so stopami jeleňov a srncov v zimnej tráve

Anjel sa zlatým krídlom dotýka oddelených
tiel v permanentne zelenej: za oknom s riekou
na ktorej svetlohmla vykúzli ilúziu platónskej jaskyne

vodoznak malý štvorec snehu: biely obrúsok v zelenom poli
náznak vodopádu miznúci s naším dychom: hviezda blízko splnu

Anjel s obidvomi našimi dušami... srieňom

ľadovou halúzkou pod celým tichom

padá hlboko k zemi

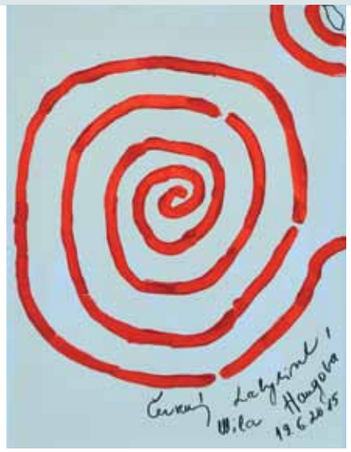

Mila Haugová
Červený labyrint I., II.
akryl na plátne
2 x (40 x 30 cm)
2015

Jozef Vydrnák • ***Kytica zo Skalky,*** olej na plátne, 70 x 50 cm, 2015

Povedz iba slovo

Povedz iba sl
ovo
slovo ako pôvod

slovo čo je všetkým
a teda aj ničím

no raz vyslovené
presne ohraničí

slovo ktoré zjaví
ale aj nezjaví

ako prázdny krúžok
v hrnčeku od kávy

vymedzený iba
odparenou vodou

a vlastnou pamäťou
zoradenia bodov

v správnej intenzite
frekvencii
a mene

pre kritické množstvo
dostatočné k zmene

slovo ako výstrel
ktorý neporaní

len premení náboj
v mriežke na rozhraní

prienikovou dávkou
bez stopy a miery+

iba z kódov túžby
ktorým možno veriť

Povedz iba slovo
a duša *oz* (d)
ra
vie

•

4 elementy

Sú myšlienky mosty
a myšlienky hrádze
a telo s nádychom
kvapka
a plamienok?

Možno len anjeli
kým svet ešte vládze
zobrali na seba
podobu myšlienok

A tá čo je slzou
podľa svojej viery
popáli dotykom
tie v hojivých dlaniach

Aby štyri živly
ako štyri smery
boli pri splnených
aj pri večných prianiach

•

• Erik Ondrejička

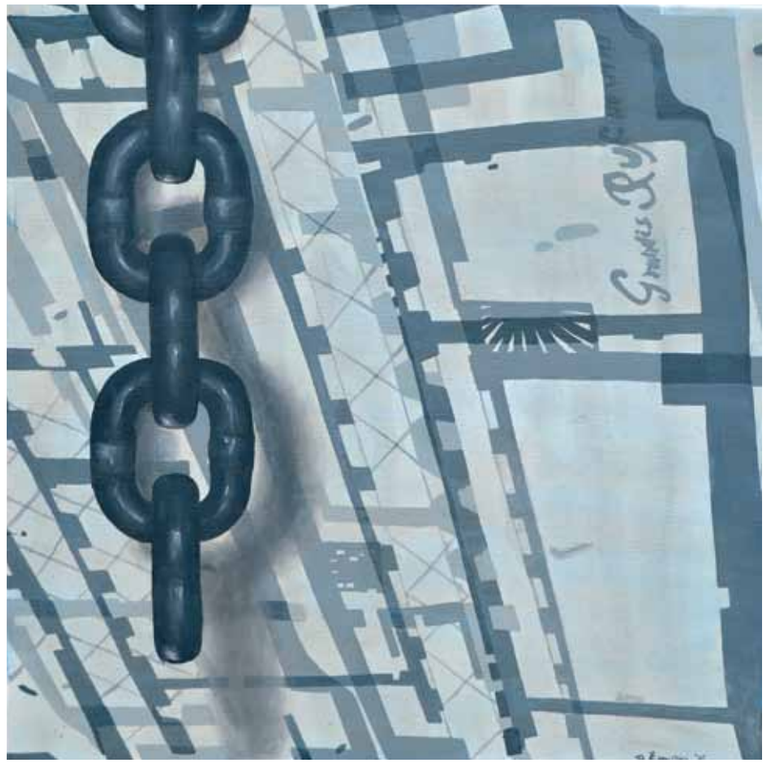

Askéza
akryl na plátne, 70 x 70 cm, 2015

Pôst
akryl na plátne, 70 x 70 cm, 2015

• Radka Šidlová •

V ceruzách a ihlách

Nech sa páči
farby
tvary chute vône
zvláštne premenlivé
v každom ďalšom tóne

a v nich jari letá
jesene a zimy
v ceruzách a ihlách
ostrých ako rýmy

V sne
v ktorom si vieme
vybodkovať príbeh
a pokrájať prázdno
na niečo čo príde

ako keď sa číta
osud z ľudskej dlane
premeniacej možnosť
na to čo sa stane

A všetky tie stále
meniace sa noty
hmotného snívania
snívajúcej hmoty

letia so snom niekam
kde ich zrazu niet
a tak si ich môžme
nazvať hoci svet

•
Erik Ondrejička •

Obloha plná havranov

Nič už nechcieť
a viac netúžiť
v prázdnom zrkadlení
suchých kaluží

celkom mimo času
mimo myslenia
tam kde všetky slová
iba pramenia

kdesi v hĺbke ticha
pod lavínou viet
tam kde sa len rodí
hovoriaci svet

čo vzdych nevyruší
a plač nerozmočí
svet budúcich uší
a budúcich očí

svet čo večne vonia
a trochu aj chutí
príchuťou a vôňou
oklamanej smrti

Jana Zaujecová • *Oratórium – "Ornatórium"*
Autorská textilná technika využívajúca zvyšky textilií z tvorby liturgických rúch, 82 x 67 cm, 2015

Jana Zaujecová • *Dormitórium*
Autorská textilná technika (plsť, drevo, mydlo), 82 x 53 cm, 2015

ORA ET ARS SKALKA 2015

Štefan Bučko

Ó, mesiac, priťahuješ ma v splne.
O mesiac budem mať srdce plné.
Plné, ale čoho, ó, mesiac?
V splne to zistíme o mesiac.

Ó, slnko, priťahuješ ma jasom.
O slnko prosím, v ňom cítim – ja som.
Ja som, čím však budem, ó, slnko?
Jasom, čo nedbá už o slnko?

Ó, hviezdy, výkrik na nebi nemom!
O hviezdy stojím každučkým vnemom.
Vnemom, čo mlčí, ó, hviezdy!
V nemom záchveve o hviezdy.

Sonet optimistu

Nádej je ozónová diera,
kde slnko nám viac nepomáha z biedy.
Zdá sa, že dnes bolo už včera,
ako zajtra už dávno bude vtedy.

Zaplátať dieru nemám z čoho
a vôľa len o kúsok činu žobre.
Veľmi som jej s tým nepomohol
a najhoršie je, že je to tak dobre.

Na to, aby som bol zúfalec,
však musíš ešte čakať, brúsiť pero,
ak sa chceš dozvedieť, či spiro – spero.

Dýcham – dúfam? Dobre teda, vedz!
Vždy vtedy, keď je nádej príliš hmlistá,
som mierne pokročilý optimista!

•

Vladislav Malast

▲
Ora ed allora (Teraz a vtedy)
olej na plátne
50 x 70 cm
2015

◀
Kôra a orech
olej na plátne
70 x 50 cm
2015

▶
Drevo a kríž
olej na plátne
70 x 50 cm
2015

•
•
•
•
•

Nemožný sonet

Možné je, že nie som skutočný
a možné je, že ty si pravdivá.
Možné je, že snívam iné sny
a možné je, že iné zažívam.
Možné je, že nie som svetlonos
a možné je, že nie som ani fér.
Možné je, že nosím dlhý nos
a možné je, že som ten lucifer.
Možné je, že neviem vôbec nič
a možné je, že tuším podstatné.
Možné je, že z lajna pletiem bič
a možné je, že plieska do básne.
Možné je, že nevyhnem sa tmám.
A možné je, že ťa tam nahmatám.

Credo ut intelligam

Ja viem, že viera nevytvára pravdu,
tak ako neviera ju neničí.
Len ľudia občas za zrkadlo zájdu
a objavia svoj údiv opičí.

Viem, že večnosť nemá v sebe následok
a teda nemusí byť príčinou.
Blúdim v tejto téme ako prapredok
a predsa neviem odísť za inou.

Čo je viera? Vyprázdnená entita?
Nuž istá je len odpoveď, že nie.
Čo potom? Odvaha v kríži pribitá
o srdcervúce Božie mlčanie?

Subjektívna istota presvedčenia
ma môže mýliť v tomto programe.
Nedá sa ňou živiť do nevidenia,
až kým mi život vôľu doláme.

Ak sú pravdy a sú odôvodnené,
napríklad len to, že som a myslím,
tak chcem poznať pravdu právd a po mene.
Tú, čo dáva všetkým pravdám kyslík.

Musím veriť, inak nepochopím nič!
Alebo žiť, akoby Boh nebol.
Rozum bez viery je čudný pohonič.
S vierou v rozume však tuším nebo!

•
•

Štefan Bučko

Ilja Holešovský
Trenčín – Skalka I
keramická maľba, 21 x 60 cm, 2015

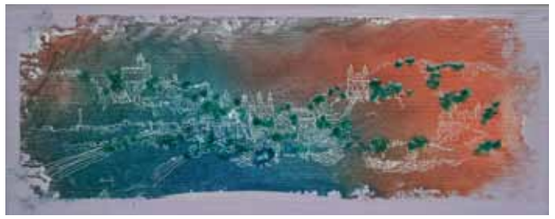

Ilja Holešovský
Trenčín – Skalka II
keramická maľba, 21 x 50 cm, 2015

Ilja Holešovský
Posledná večera
keramická maľba, 32 x 40 cm, 2015

Pieseň o rodnej zemi

•

Kde je tá krásna krajina,
kam chodí vietor viať,
kde vonia dážď a palina,
kam chodí slnko spať?
Kde vtáci krúžia vo vetre,
kde zemou vonia Zem,
kde zlatne čas a povetrie
od lístia na jeseň?

Kde je tá šíra rovina,
lán z chlebového zlata,
kde potok, ktorý dolina
pritúli do objatia?
Kde je to mäkké pazderie,
vystlané pre mačiatko,
ružová rybka v jazere
a mašľa pre dievčatko?

Kde je tá tichá krajina
so slzou v jase oka?
V oku sa mäkko prelína
a krvou nezamoká.
Spia mestá, driemu dediny,
len ona nesmie spať.
V jej očiach striehnu dejiny,
požiare, vojny, hlad.

Vykuklo slnko z oblakov,
máj vonia ľaliami.
A medzi hrobmi vojakov
sivejú biele mamy.
Už ani objať nevládzu
tie suché hrudky zeme,
vietor tam zasial nevädzu
na srdcia prestrelené.

Kde je tá krásna krajina,
kam chodí vietor spať?
Rozkvitá nad ňou kalina,
zurčí v nej vodopád,
namiesto stonu ťažkých pút
zaznel v nej hlahol zvonov.
Buď pozdravená, šťastná buď
a zachovaj nám domov!

Rozprávka

•

Biely tátoš čiernu vodu pije.
Chlapče, rýchlo vyskoč do sedla!
Smie navštíviť ríšu fantázie,
kto si toho koňa osedlá.

A kde je tá ríša? Povedz mi!
A či o nej iba v básňach píšu?
Tá ríša je, chlapče, na zemi.
Na zemi si našla tichú skrýšu.

To zem vdýchla vôňu do púčka,
aj vyberá farby všetkým kvetom,
na jablone vyhadzuje jabĺčka,
a jabloň ich naspäť vracia deťom.

Zem kúpe aj pstruha v bystrine,
úzkou stržou vodopády ženie,
aj pohládza ruky mamine,
aby mali ľahké pohladenie.

Aj ovečky vyšli na pažiť,
kde sa motýľ so včielkami hráva.
Ako sa tej zemi odvďačiť,
za tie dary, čo nám všetkým dáva?

Biely tátoš čistú vodu pije,
chlapče, rýchlo zoskoč zo sedla!
Šťastný je ten, kto v tej zemi žije,
keď si toho koňa osedlá

Rudolf Dobiáš

Rodný kraj

•

Na Považí, kde Váh tečie z kopca,
našiel som si mamičku a otca.
Kým Váh tiekol dolu do Dunaja,
ja som ticho v ich náručí hajal.

Na Považí, kde to Váh má z kopca,
jedného dňa povedal som: „Hopsa,
neneste ma, položte ma na zem,
veď ja už sám po nej chodiť vládzem.

Na Považí, kde Váh beží z kopca,
kdekto stretol drobuškého chodca.
„Nezablúdiš? Dôjdeš domov vôbec?
Či vieš, drobec, kde máš rodnú obec?“

Na Považí, kde Váh letí z kopca,
mama tŕpla: „Chlapče, neutop sa!“
Topil som sa, ale neutopil.
Na brehu som pristál ako motýľ.

Na Považí, kde Váh tečie z kopca,
má náš synček mamičku a otca.
Naďalej Váh tečie dolu do Dunaja,
len ja neviem odísť od rodného kraja.

Ladislav Moško
Kostol v Trenčianskej Teplej
olej, 26 x 30 cm, 2015

Ladislav Moško
Kostolík
olej, 19 x 23 cm, 2015

Daniel Hevier

• • •

nie je mi do tanca
už len tak motám sa
učím sa stáááát
na nevlastných nohách
nehách
nahách
naboso prekračujem
psie hovienka
a striekačky po pervitíne
špičkou chodidla
píšem do prachu
jachtavý odkaz
učiteľ
keď nás rozosielal do sveta
nám povedal
ale keby vás
na niektorom mieste neprijali
ani nevypočuli
odíďte odtiaľ
a straste si prach z nôh
na svedectvo proti nim
ale oni ma aj prijali
aj vypočuli
a nohy mi zasypali prachom

• • •

zakaždým
keď
dlho
kráčam
rovno
Boh
mi skríži
cestu
aby
mal účasť
na mojom
blúdení

• • •

Daniel Hevier
•
Modrá záhrada
akryl na plátne, 80 x 60 cm,
2015

• • •

bude to zvláštny rok so zimou bez snehu ktorý sa skončí
32. decembrom a po ňom už nič
šípy budú padať z oblohy ktorej znova začneme hovoriť nebo
ako nás to učili naše deti kým sa ich ešte nezmocnili
psychiatrie náhradné rodiny a marketingové oddelenia
bude to znepokojujúci rok v rámoch oblokov budú stareny
ktoré sa budú uprene pozerať na havrany
a ich sklené oči sa nebudú dať umlčať
policajné sirény budú ujúkať po uliciach spálených miest
a na brehoch riek vzklíčia prvé mihotavé ohne
bude započutá neznáma reč zaznejú temné piesne
hrdelné slabiky sa budú pokúšať preslabikovať varovné nápisy
nič neostane na svojom mieste
pretože na starom mieste bude vyrastať nový kríž

• • •

čoho je veľa a čoho málo
veľa je hrachu a málo perál
veľa je snehu a málo peria
veľa je hrdze a málo striebra

popola veľa a málo soli
a veľa písmen a málo básní
priveľa kriku skoro nič piesní
v zámlkách tučnie buldodží život

• • •

Daniel Hevier

Daniel Hevier
Čierne ohne
akryl na plátne, 30 x 30 cm, 2015

Adam Faglio • *Ora et labora,* akryl na plátne, 70 x 50 cm, 2015

Jan Tluka

VEČERNÍ ROZHOVOR

pod hasnoucí oblohou
rozlehlé ticho
mlčím
řečí stromů
mlčím
řečí trávy
mlčím
řečí kamene

HVĚZDY

na tváři noci
hvězdy
tiše hledí dolů
němé oči našich smutků
daleké oči našich nadějí

OHLÉDNUTÍ

v té malé inventuře
pokaždé kousek chybí
do celého štěstí
do úplného smutku
do celého já

SOUKROMÝ VESMÍR

za zdí
za plotem
za ostnatým drátem
soukromý pozemek
soukromý vesmír
soukromí andělé
privátní bůh
prázdno

ŠTĚSTÍ

neptej se
kdy přijde štěstí
možná
už tu bylo

neptej se
jak vypadá štěstí
vyplašíš
motýla na okně

neptej se

opatruj poklady
míjející chvíle
světýlka setkání
jiskřičky naděje

štěstí
přijde samo

Jan Tluka • *Cyklus: Znaky a znamenia*, fotografia, ◀ 50 x 37,5 cm, ▲ 37,5 x 37,5 cm, 2015

ROZMLUVY S KAMENEM
(Poutník na Velké Skalce)

SPÁNEK KAMENE

tvrdý
je spánek kamene

dlouhé je jeho snění
v čase beze slov
od počátku světa
sní o nás

tvrdý
je spánek kamene
probudí jej voda
voda jej rozezpívá

tvrdý
je spánek náš
kdo nás probudí

PAMĚŤ KAMENE

paměť kamene
stará jako svět
vzdorná i pokorná
psaná řečí živlů
promlouvá málokdy
promlouvá jenom v čase ticha
velkého ticha v nás

Jan Tluka
Cyklus: Posolstvá,
fotografia,
2 x (50 x 37,5 cm),
2015

PLÁČ KAMENE

ticho
úrodná samota duše
sám mezi kameny
sám ve staré zahradě

zbytky zdí podpírají nebe
těžknoucí
temné nebe
těhotné bouřkou

akordy deště
pohladí kameny
probudí dávné ozvěny
v kamenech zakleté

kameny pláčou

Rudolf Dobiáš

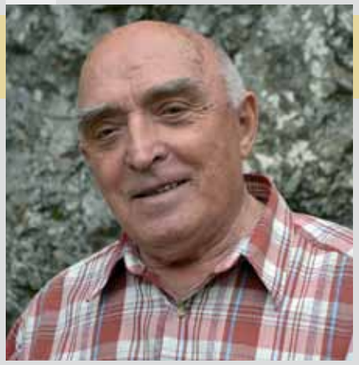

básnik a spisovateľ, koordinátor literárnej sekcie

narodený/born 29. 9. 1934 v Dobrej pri Trenčíne
adresa/address Trenčianska Teplá-Dobrá
email kontakt/contact dobiasrudo@gmail.com
web prezentácia/presentation Google – heslo: Rudolf Dobiáš

Mila Haugová

poetka – literárna sekcia

narodená/born 14. 6. 1942 v Budapešti
adresa/address Zajačia dolina 2, Levice
email kontakt/contact milahg@gmail.com
web prezentácia/presentation Google - heslo: Mila Haugová

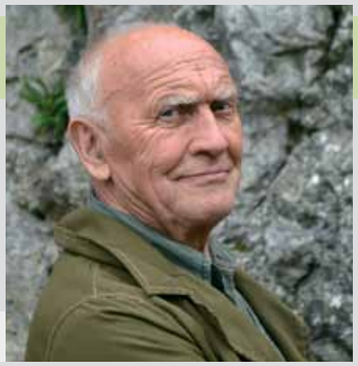

Eugeniusz Molski

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 7. 1942 v Bagienici v Poľsku
adresa/address ul. Bocheńska 4, 32-720 Nowy Wiśnicz, Poľsko
email kontakt/contact rm@list.pl
web prezentácia/presentation Google – heslo: Eugeniusz Molski

Ladislav Moško

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 17. 1. 1938 v Nemšovej
adresa/address 911 01 Trenčín, Partizánska 12
mobil kontakt/contact 0904 351 851
web prezentácia/presentation Google - heslo: Ladislav Moško

Adam Faglio

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 13. 12. 1954, Nowy Wiśnicz, Poľsko
adresa/address 32.720 Nowy Wysnicz, Poľsko
email kontakt/contact adam@faglio.pl
web prezentácia/presentation www.faglio.pl

Ilja Holešovský

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 24. 7. 1941 Brno
adresa/address Trenčianska Teplá
telefón kontakt/contact 0904 446 560
web prezentácia/presentation www.artgaleria.sk

Vladimír Zálešák

výtvarník a vysokoškolský pedagóg – výtvarná sekcia

narodený/born 26. 4. 1961 v Uherskom Hradišti (ČR)
adresa/address Komenského 124, 687 51 Nivnice (ČR)
email kontakt/contact zalesakvl@seznam.cz
mobil kontakt/contact 00 420 605 084 488
web prezentácia/presentation http://vladimirzalesak.mypage.cz/

Daniel Hevier

básnik, výtvarník, hudobník – literárna sekcia

narodený/born 6. 12. 1955 v Bratislave
adresa/address Švabinského 12, 851 01 Bratislava
email kontakt/contact daniel.hevier@hevi.sk
web prezentácia/presentation www.hevi.sk

Štefan Bučko

básnik, herec, vysokoškolský pedagóg – literárna sekcia

narodený/born 2. 7. 1957 v Bratislave
adresa/address Bratislava
email kontakt/contact sbucko@stonline.sk
mobil kontakt/contact 0915 395 373
web prezentácia/presentation Google - heslo: Štefan Bučko

Martin Kellenberger

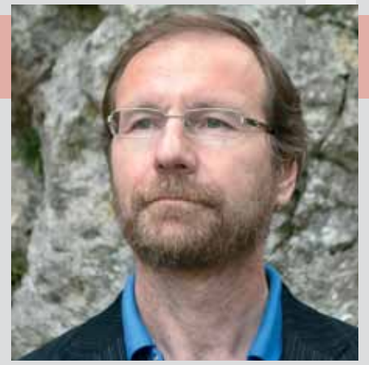

výtvarník a vysokoškolský pedagóg – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 10. 1957 v Bratislave
adresa/address Urbánkova 8, 811 04 Bratislava
email kontakt/contact m.kellenberger@centrum.sk
mobil kontakt/contact 0915 395 373
web prezentácia/presentation www.martin-kellenberger.com

Erik Ondrejička

básnik – literárna sekcia

narodený/born 1. 5. 1964 v Bratislave
adresa/address Čapkova 1, Bratislava
email kontakt/contact erik.ondrejicka@gmail.com
web prezentácia/presentation Google - heslo: Erik Ondrejička

Radka Šidlová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born narodenia: 17. 6. 1989 v Ilave
adresa/address 020 61 Dolná Breznica 40
email kontakt/contact radka.sidlova@gmail.com
mobil kontakt/contact 0902 631 554
web prezentácia/presentation radkasidlova.webnode.sk

Jana Zaujecová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodený/born 27. 12. 1977 v Trenčíne
adresa/address Kaplnská 451, 951 36 Lehota pri Nitre
email kontakt/contact zaujana@hotmail.com
web prezentácia/presentation
http://www.txt.sk/clenovia/cv-zaujecova-j.html

Vladislav Malast

výtvarník a historik umenia – výtvarná sekcia

narodený/born 27. 10. 1977 v Šali
adresa/address Dopravná 14, 831 06 Bratislava
email kontakt/contact vladislav@poczta.fm
web prezentácia/presentation Google – heslo: Vladislav Malast

Jan Tluka

básnik a fotograf – fotograficko-literárna sekcia

narodený/born 8. 11. 1953 v Prahe
adresa/address Šafárikova 2740/14, 911 08 Trenčín
email kontakt/contact jan.tluka@gmail.com
web prezentácia/presentation www.tnos.sk – Jan Tluka

Marián Kvasnička

historik a znalec umenia,
kurátor sympózia

narodený/born 12. 7. 1955 v Trenčíne
adresa/address Trenčín
email kontakt/contact kvasnicka@stonline.sk
web prezentácia/presentation Google – heslo: Marián Kvasnička

Eszter Kovács

historička, zahraničná účastníčka a prednášajúca na kultúrno-historickom seminári /*Okno do hudby a architektúry*/

narodená/born 4. 12. 1980 Tapolca (Maďarsko)
adresa/address Budapešť, Maďarsko
email kontakt/contact koveszt@gmail.com
web prezentácia/presentation Google – heslo: Kovács Eszter

Igor Zmeták

historik a vysokoškolský pedagóg, garant kultúrno-historického seminára /*Okno do hudby a architektúry*/

narodený/born 7. 2. 1965 v Trenčíne
adresa/address Trenčín
email kontakt/contact igorz@centrum.sk
web prezentácia/presentation Google – heslo: Igor Zmeták

Jozef Vydrnák

výtvarník, koordinátor výtvarnej sekcie

narodený/born 27. 3. 1961 v Trenčíne
adresa/address Centrum I – 35/82/11, 018 41 Dubnica nad Váhom
mobil kontakt/contact 0905 960 276
email kontakt/contact jovyart@gmail.com
web prezentácia/presentation www.vydrnak.com

Pútnické miesto Skalka

má nového duchovného správcu: vdp. Mgr. Petra Beňa.

Farnosť Skalka nad Váhom zaznamenala významnú zmenu. Dlhoročného správcu miestnej fary i pútnického miesta Skalka Mgr. Stanislava Strapka vystriedal nový správca farnosti Mgr. Peter Beňo.

Kto je Peter Beňo?

Som obyčajný chlapec z dediny. Narodil som sa v Bánovciach nad Bebravou, vyrastal som v kresťanskej rodine v malej dedinke Prusy. Základnú školu som navštevoval najskôr v našej dedine a potom v Bánovciach. Tam som študoval aj na gymnáziu. Od detstva som sa túžil stať kňazom. Po maturite v roku 1990 som bol prijatý do kňazského seminára v Nitre. Kňazskú vysviacku som prijal v roku 1996. Prvý rok som pôsobil ako kaplán v Púchove a potom päť rokov som bol správcom farnosti Nesluša na Kysuciach. V roku 2002 som bol ustanovený za prefekta Kňazského seminára sv. Gorazda v Nitre. Túto službu som vykonával šesť rokov. Ďalších šesť rokov som prežil už na Považí - vo farnosti Soblahov. Od 1. júla 2014 som farárom v Skalke nad Váhom a správcom Pútnického miesta Skalka.

R E S U M É • 2 0 1 5

8. ročník medzinárodného výtvarného, literárneho a odborného sympózia ORA ET ARS, založeného na rozvoj niekdajšieho benediktínskeho kláštora a starého pútnického miesta na Skalke pri Trenčíne, potvrdzuje životaschopnosť tejto tradície vo všetkých kreatívnych oblastiach.

Pokiaľ ide o oblasť výtvarného umenia, ustálili sa niektoré autorské trendy, ktoré sú inšpirované špecifickou duchovnosťou samotného miesta, kde autori počas sympoziálnych dní tvoria.

Viacerých nadchýna fyziognómia kláštora s jaskyňou, epicentrum liturgie a spoločenstva na hornej Skalke alebo širší trenčiansky región s historickými pamiatkami, sakrálnymi stavbami a Božími mukami. Vidieť to v obľúbenom žánri veduty, teda akejsi umeleckej pohľadnice, ktorú autori interpretujú podľa svojich výrazových preferencií (L. Moško, V. Zálešák, v keramickom obraze I. Holešovský).

Ďalšiu skupinu tvoria tí výtvarníci, ktorí vidia zdroj inšpirácie v hagiografii, v legendovej literatúre o svätcoch, ktorí formovali duchovnosť Skalky (sv. Andrej-Svorad a sv. Beňadik). Je to zaujímavé pátranie v archetypoch pustovníckej tradície s asketickými praktikami, modlitbou a prácou. V ikonografii sa to prejavuje v podobe fiktívnych podobizní a postáv (E. Molski, A. Faglio) alebo v symbolickom využití niektorých kľúčových motívov legendy (R. Šidlová, V. Malast).

Časť výtvarníkov sa snaží rozšíriť tematické portfólio aj výrazový arzenál svojej tvorby bez žánrových jednoznačností a očakávaní, ktoré nikdy neboli programovo formulované. Dobrým dokladom sú integrálne žánrové presahy (J. Vydrnák) alebo figurálne projekty mapujúce územie ľudskej duše (M. Kellenberger). Novú oblasť predstavujú koncepty, ktoré celkom vybočujú z hraníc verizmu – v obraznosti, aj v materiálnom prevedení (textil, frotáž, drevo, ručný papier, hrdza), no možno práve preto majú dar materializovať dušu a oduševnenie kláštorného života (J. Zaujecová).

V prostredí básnikov a spisovateľov sa nájdu aj takí, ktorí sa snažia o poéziu neverbálnym spôsobom – v objavovaní tajomstva v banálnych veciach (J. Tluka) alebo v spontánnom procese imaginovania farbou a líniou (D. Hevier).

Napokon azda len prianie, aby aj v nasledujúcom období bolo možné pokračovať v medzinárodnej umeleckej a kultúrnej komunikácii aspoň v životaschopnom formáte V4.

Marián Kvasnička

The 8-th ORA ET ARS international art, literary and specialised symposium, established for development of a former Benedictine monastery and an old holy place at Skalka near Trenčín, is proving viability of this tradition in all creative areas.

Some author´s tendencies inspired by a specific spirituality of the place in which authors create their works during the days of the symposium stabilised as far as the area of plastic art and painting is of concern.

Several are delighted by a physiognomy of the monastery with a cave, an epicentre of liturgy and community in the upper Skalka or a wider region of Trenčín with historical monuments, sacral structures and the Crucifixion. It can be seen in a popular genre of vista, i.e. some artistic postcard interpreted by authors according to their expression preferences (L. Moško, V. Zálešák, I. Holešovský in a ceramic picture).

Another group is formed by artists who see a source of inspiration in hagiography, in legend literature on saints who formed the spirituality of Skalka (St. Andrew Svorad and St. Beňadik). It is an interesting search in archetypes of a hermitical tradition with ascetic practices, prayer and work. It is manifested in iconography in a form of imaginary portrays and figures (E. Molski, A. Faglio) or in symbolic use of some key motifs of a legend (R. Šidlová, V. Malast).

A part of artists tries to widen a thematic portfolio, as well as an expressional arsenal of their performance without genre unambiguousness and expectations which have never been program-formulated. Integral genre overlaps (J. Vydrnák) or figural projects mapping a territory of a human soul (M. Kellenberger) are a good evidence. A new area is represented by concepts totally deviating from the borders of vista – in both the figurativeness and the material (textile, frottage, wood, hand paper, rust) and maybe just therefore, they have a gift to materialise a soul and enthusiasm of a cloistered life (J. Zaujecová).

Those who try to seek for poetry in a non-verbal way – in discovering a secret in trite things (J. Tluka) or in a spontaneous process of imaging by colour and a line (D. Hevier) can be found in an environment of poets and writers.

Finally, maybe only a wish that it could also be possible to go on with international artistic and cultural communication at least in a vital V4 format in the following period.

Marián Kvasnička

(Transklated by Jiří Uhrovič)

Eugeniusz Molski • ***Svorad***, akryl na plátne, 100 x 70 cm, 2015

Adam Faglio • ***Trenčín***, akryl na plátne, 50 x 70 cm, 2015

Príspevky autorov k téme seminára boli vydané vo forme kultúrno-historickej prílohy ku katalógu sympózia ORA ET ARS – SKALKA 2015, pod názvom: „OKNO do hudby a architektúry,“ (júl 2015).

•

OKNO
do hudby a architektúry
(Kultúrno-historický seminár)

Sprievodné podujatie sympózia ORA ET ARS – SKALKA 2015 • 18. jún 2015 • Miesto: Refektár Kolégia piaristov Piaristického gymnázia Jozefa Braneckého na Palackého ulici č. 4 v Trenčíne

Prednášali:
Igor Zmeták (SK)
Dušan Dobiaš (SK)
Eszter Kovács (HU)
Rastislav Adamko (SK)
Mária Vdovičíková (SK)
Peter Martinák (SK)
Ján Kubica (SK)
Andrej Botek (SK)

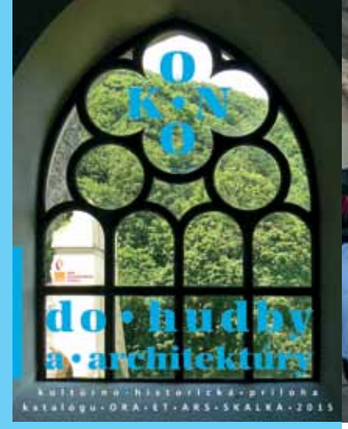

Igor Zmeták (SK)

Dušan Dobiaš (SK)

Eszter Kovács (HU)

Rastislav Adamko (SK)

Mária Vdovičíková (SK)

Peter Martinák (SK)

Ján Kubica (SK)

Andrej Botek (SK)

8. MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA ET ARS – SKALKA 2015
15. – 21. jún 2015
Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne

Hlavný organizátor: Mesto Trenčín
Spoluorganizátori:
Trenčiansky samosprávny kraj
Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
Farský úrad Skalka nad Váhom
Beňadik, n. f.
Občianske združenie T-VIA

ROK ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA 2015

Realizačný tím:
Mgr. Hana Gallová, Mgr. Janka Masárová,
Mgr. Terézia Niková,
Mgr. Igor Zmeták, PhD. (seminár: Okno do hudby a architektúry)
Koordinátor sekcie literátov: Rudolf Dobiáš.
Koordinátor sekcie výtvarníkov: Jozef Vydrnák.
Organizačná spolupráca: Biskupský úrad Nitra,
vdp. Mgr. Peter Beňo a Farský úrad Skalka nad Váhom,
Beňadik, n. f. a Pavol Plško, Juraj Dužek, sprievodcovská služba na kláštore: Mária Marková, Mať a Panáková, Mirka Panáková.
Ideový námet: Mgr. Terézia Niková, Mgr. Hana Gallová.
Text preambuly: Jozef Vydrnák, korigoval: Rudolf Dobiáš.
Autor názvu sympózia, kurátor podujatia
a výstavy po sympóziu: PhDr. Marián Kvasnička.
Logo sympózia, typografické ilustrácie, interpretácia fotografie Malej Skalky od JUDr. Štefana Majtána na str. 40, interpretácia fotografie Veľkej Skalky od Ing. Antona Šumichrasta na str. 41, koncepcia a grafická úprava katalógu: Jozef Vydrnák.
Spolupráca na koncepte katalógu: PhDr. Marián Kvasnička.
Gramatické korektúry: Jana Muchová, TNOS v Trenčíne.
Foto a video-dokumentácia: Zdenko Štefánik, TNOS v Trenčíne
Do katalógu fotografiami prispeli: JUDr. Štefan Majtán,
Ing. Anton Šumichrast, archív zúčastnených autorov a archív sympózia ORA ET ARS – SKALKA.
Príprava do tlače: Mgr. Marián Rosa.
Tlač a knihárske spracovanie: Ultra Print, s. r. o., Bratislava
Náklad: 1000 výtlačkov
ISBN 978-80972021-5-6
Júl 2015

•

Poďakovanie:
J. E. Mons. Viliam Judák, nitriansky biskup • vdp. Mgr. Peter Beňo, správca Malej a Veľkej Skalky • Pavol Plško • Ľuba Trefná • Juraj Dužek • Piaristické gymnázium Jozefa Braneckého v Trenčíne • Sprievodcovská služba na kláštore: Mária Marková, Mať a Panáková, Mirka Panáková.

Podujatie podporili:

www.parcela.sk katastec, prevody pozemkov, poradenstvo
Vyveska.sk
OLD HEROLD

MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA ET ARS – SKALKA

SKALKA
PÚTNICKÉ MIESTO

TRENČÍN

ISBN 978-80972021-5-6

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ

TSOS TRENČIANSKE OSVETOVÉ STREDISKO V TRENČÍNE

BENADIK

Farský úrad Skalka nad Váhom

T-VIA o.z.